

ROMÂNII AMERICANI (III)

de Lucia McNeff

(continuare din numărul trecut)

Cu privire la Românii din America, avem o carte a d-lui Drutu de vreo 500 pagini, și de curând a apărut una englesă, foarte bună, a unei domnișoare din Constanța, Cristina Galitzi, care a făcut studii de sociologie în București, a trecut în urmă în America unde a luat doctoratul la Universitatea Columbia din New York. Cartea domnișoarei Galitzi care s'a întors de curând în țară (rețineți, se întâmpla în jurul anului 1933), este o scriere sociologică și cuprinde foarte multă documentare umană, culeasă la fața locului, iar în afară de aceasta o cercetare critică a considerațiilor filosofice pe care le fac Americanii astăzi în ce privește pe coloniști, și soluțiile pe care ei le dau chestiunii coloniștilor. Cartea e foarte bine informată, bine gândită și scrisă într-o formă plăcută.

Românii aceștia din Statele Unite, cari se pot cunoaște din aceste cărți, se pot cunoaște mai bine încă stând în mijlocul lor. Fiindcă viața lor, fără să fie foarte variată, oferă deosebiri locale, deosebiri de clasă socială și deosebiri individuale, de care trebuie să ținem seama.

Românii din Canada așteaptă ceasul lor. Acolo ar trebui un om devotat, care să meargă din loc în loc. Veți zice: poate un artist dramatic. Nu, vă rog. Liga Culturală a trimis cândva doi artiști de la noi, cari ei s-au presintat la Ligă și au cerut să fie patronați de dansa, pentru a merge în America. Au dat multe reprezentații și au fost pretutindeni bine primiți. Însă ar trebui un control, în ce privește spectacolele care se dau; mai ales că la ele asistă și străini, și fără îndoială că arta noastră populară nu consistă în niște strigăte âuasi-musicale după sistemul Negrilor, care bălăbănesc mâinile și picioarele atunci când cântă, și nu consistă din greoaie țopăieli cari au pretenția de a înfățișa ceea ce are mai grațios danțul nostru popular. Chiar dacă artistul este un om foarte inteligent, capabil de a crea un fel de folclor special; cu toate acestea trebuie să se ferească de a cădea în anumite vulgarități, cari trezesc, e drept, râsul solid al muncitorilor noștri, dar desigur noi nu trebuie să ne coborâm la un anume nivel, ci trebuie să-i ridicăm pe ai noștri după puțință, la nivelul la care soarta ne-a ajutat pe noi să ne ridicăm.

În Canada ar trebui mai mult decât atâta; ar trebui – fiindcă sânt cele două Biserici: ortodoxă și unită și mai este represintantul celei de a treilea Biserici, baptistă, care în Statele Unite are foarte mulți credincioși – un preot, un călugăr lipsit de iubire de arginți și de o curățenie exemplară. Astfel se poate întâmpla cazul, frecvent în Statele Unite, în care fostul muncitor de ieri se duce la episcopul rusesc din New York, ca să-l facă preot.

Lumea care-i cunoscuse însă situația anterioară, natural nu poate fi deosebit de respectoasă față de preotul improvizat. Trebuie deci un cleric cu temperament de misionar, care să meargă din loc în loc, să petreacă o bucată de vreme într-o localitate, altă bucată de vreme într-altă localitate. În Canada, în special, acest preot ar face o bună treabă, între altele și pentru faptul că Englezii nu urmăresc nici o desnaționalizare: m-au nevoie să desnaționalizeze; aparatul școlar de desnaționalizare funcționează și în Canada.

Pe de altă parte, desnaționalizarea prin influența mediului nu se poate face, pentru motivul că Românii trăind în sate, nu sânt încunjurați din toate părțile de Englezi, care să-i poată desnaționaliza. Și mai este un avantaj: acela că în Canada Românii pot să întâlnească Francesii, cari să-i susțină.

În general vorbind însă, și în Canada, dacă nu găsește cineva câmp să lucreze și nu ajunge să-și facă o fermă, o duce destul de greu. Mi s-a întâmplat când am trecut granița, să întâlnesc grupuri întregi de Români înaintea ușii bisericii din Windsor, toți împovărați de familii, cu mulți copii. Am întâlnit un Botoșenean, de la mine, care n'avea de lucru de o mulțime de vreme. L-am întrebat de ce nu se întoarce. Am crezut că e vorba poate de o desertare necugetată, și i-am spus că au fost iertați desertorii. El mi-a răspuns: "da dar nu mă iartă mijloacele din buzunar."

N'au cu ce plăti vaporul să se întoarcă în țară. Sunt unele casuri cu totul duioase. În cutare localitate californiană, am fost primit de o familie, compusă din bume, fiu și fetele acestuia, cu tricolorul și buchete. Erau Bucovoneni. Acel cari represintă generația actuală, fusese profesor în Canada, iar în California îndeplina nu știu ce funcțiune manuală. Când am întrebat pe oamenii aceștia voinici, inteligenți, cu fețe frumoase, de ce nu se întorc în țară, li-au venit lacrimile în ochi și mi-au spus: "Ce mare pomană v'ați face dvs. dacă ne-ați readuce în țară!"

Vă puteți închipui, în Bucovina de Nord, unde ne gătuie Rutenii, ce mare folos ar fi dacă am așeza o astfel de gospodărie, de oameni știutori de carte, cari au fost în contact cu o înaltă civilizație și cari ar birui cu desăvârșire, prin însușirile sufletești și dorul de țară satisfăcut, mediul inferior de cari ar fi inconjurați.

În Statele Unite României nu pot fi mai mult decât 120 mii. Pe lângă aceștia, este o populație evreiască, într-adevăr numeroasă, populație care, trebuie să o spun – căci, dacă n'aș spune-o n'aș fi onest, sincer și drept, cum cred că am fost în totdeauna – este alcătuită din oameni cari vorbesc românește, foarte frumos românește.

A doua Generație, chiar vorbește românește, de și n'are niciun interes să vorbească această limbă, și vorbesc românești cu un foarte frumos accent; accentul cel rău din țară l-au pierdut, trăind în tovărășia Românilor.

Au relații de afaceri cu Românii, și-i împrumută în condiții mult mai bune decât bancherul american. Este adevărat însă, de oare ce temperamentul națiunii este foarte nervos, că, îndată ce vine câte o minciună, că pe la noi a fost un pogrom, că s-au ars sate întregi, că a fost pârlit pe foc un rabin – atunci toți aleargă la consulat și Legație și întreabă dacă este adevărat. Eu li-am spus: "domnilor, nu credeți; n'am apucat niciodată așa ceva; s'a aruncat doar cu pietre în câteva geamuri, de câțiva băieți a căror educație are oarecare defecte, dar aceasta se întâmplă în orice fel de nație. Nu e nici un motiv ca d-voastră să primiți lucrurile așa." Și li-am spus cu toată severitatea: "Când aveți plângeri, nu la New York, ci la București să le înaintați; în fața conștiinței sănătoase a poporului român, acolo se pledează procesele, nu în străinătate, pe bază de fapte închipuite." Nu odată mi s-a întâmplat să aud pe oamenii aceștia mărturisind o credință națională cari e a noastră și înduioșează. Cetesc cărțile românești; este o librărie, pe cari în mare parte o întrețin ei și unde se vând cărți românești, de și nu întotdeauna cele mai bune.

Un scurt comentariu personal la acest paragraf: mă gândesc ce s-ar întâmpla cu marele Iorga, dacă printr-o minune Dumnezeiască s-ar afla printre noi în zilele acestea, văzând câte defecte are educația unor conaționali, care apar pe tot mapamondul, încercând să dețină supremația faptelor negative! Oare cui ar trebui să mulțumim pentru aceasta? Poate mulțumim din inimă ...partidului (unic).